

Міністерство освіти і науки України
Кам'янець-Подільський національний університет імені Івана Огієнка
Факультет спеціальної освіти, психології і соціальної роботи
Кафедра загальної та практичної психології

Кваліфікаційна робота
(магістра)

з теми: **«ВПЛИВ САМООЦІНКИ НА РІВЕНЬ УСПІШНОСТІ
ПРОФЕСІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ»**

Виконала: студентка 2 курсу
Ps2-M23z групи
спеціальності 053 Психологія
(заочна форма навчання)
**Дрезднел-Ластовська
Оксана Валентинівна**

Керівник:
Чайковська Оксана Миколаївна,
кандидат психологічних наук,
доцент, доцент кафедри
загальної та практичної психології

Рецензент:
Онуфрієва Ліана Анатоліївна,
доктор психологічних наук,
професор, завідувач кафедри
загальної та практичної психології

Кам'янець-Подільський – 2024 р.

ЗМІСТ

ВСТУП	3
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИКО-МЕТОДОЛОГІЧНІ ПІДХОДИ ДО ВИВЧЕННЯ САМООЦІНКИ ТА ПРОБЛЕМИ ПРОФЕСІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ОСОБИСТОСТІ	8
1.1. Особливості дослідження самооцінки в психології.....	8
1.2. Самооцінка здобувачів вищої освіти як чинник успішності навчання.....	12
1.3. Особливості формування професійної самосвідомості.....	24
1.4. Взаємозв'язок самооцінки й успішності професійної діяльності....	33
Висновки до першого розділу.....	40
РОЗДІЛ 2. ЕМПІРИЧНЕ ДОСЛІДЖЕННЯ ПРОБЛЕМИ ВПЛИВУ САМООЦІНКИ НА РІВЕНЬ УСПІШНОСТІ ПРОФЕСІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ	42
2.1. Організаційно-методичний інструментарій вивчення проблеми впливу самооцінки на рівень успішності професійної діяльності... 42	42
2.2. Аналіз та інтерпретація результатів дослідження.....	47
2.3. Обґрунтування практичних рекомендацій щодо підвищення самооцінки особам юнацького віку.....	65
Висновки до другого розділу.....	74
ВИСНОВКИ	75
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ	81

ВСТУП

Актуальність дослідження. Зміни, що відбуваються в Україні, спонукають кожного індивіда переосмислювати свої життєві орієнтири та цінності. Це, своєю чергою, впливає на формування та розвиток особистості. У контексті сучасних викликів пріоритетом стає реалізація потенціалу кожної людини, сприяння її особистісному розвитку та самореалізації.

Проблема самооцінки є важливою темою досліджень у психологічній науці. Формування професійної самооцінки відіграє ключову роль у становленні психологічного портрета особистості та забезпеченні успіху в професійній діяльності. Самооцінка визначає результативність професійної діяльності, впливаючи як на індивідуальну, так і на колективну продуктивність. Від того, як людина оцінює свої професійні здібності та особистісні риси, залежить її сприйняття успіхів і невдач, рівень міжособистісних відносин і загальний життєвий успіх.

Заклади вищої освіти спрямовані на підготовку конкурентоспроможних, висококваліфікованих та гармонійно розвинених фахівців. Проте у прагненні досягти високих професійних стандартів часто не приділяється достатньої уваги психологічному клімату та стану учасників освітнього процесу. Важливим аспектом освітнього процесу є підтримка психологічного благополуччя та створення комфортного середовища, де здобувач освіти відчуває себе впевнено та захищено.

Освітнє середовище закладу вищої освіти нерідко стає джерелом конфліктів. На це впливають вікові особливості студентів, процес адаптації до нового середовища, рівень самооцінки, прагнення до самоствердження та соціалізація протягом усього періоду навчання.

Можна стверджувати, що самооцінка є одним із ключових чинників, які визначають успішність та мотивацію студентів у процесі здобуття вищої освіти.

Питання самооцінки та її впливу на практичну діяльність особистості отримало значну увагу у наукових працях провідних дослідників, серед яких варто виділити Б. Ананьєва, О. Столярчука, Л. Бахмата та інших. У їхніх дослідженнях підкреслюється зв'язок між самооцінкою та формуванням «Я-образу» або «Я-концепції», де самооцінка розглядається як ключовий інструмент цього процесу.

Серед численних соціально-психологічних викликів, що стоять перед сучасним суспільством, особливу увагу привертають ті, які пов'язані з особистісно-професійною діяльністю людини. У контексті професійної діяльності свідомість і самосвідомість відіграють важливу роль як регулятори соціальної поведінки особистості в суспільстві.

Значний внесок у дослідження структури діяльності, її різновидів і впливу на різні аспекти життя людини зробили такі вчені, як С. Рубінштейн, О. Борисова, Є. Клімов, Н. Лаврова, Р. Немов та інші. Вони наголошують на необхідності врахування впливу самооцінки на діяльність людини і розробки комплексного підходу до вивчення цього питання, що дозволяє глибше зрозуміти психологічні механізми, які визначають поведінку і функціонування особистості.

Діяльнісний підхід до вивчення самооцінки та її ролі в життєдіяльності людини був об'єктом досліджень багатьох науковців, зокрема С. Рубінштейна, О. Леонтьєва, К. Абульханової-Славської, Л. Коростильової, А. Маркової та Р. Немова. Особливу увагу складовим самооцінки, а також її впливу на різні аспекти життя, приділяли Б. Ананьєв, Р. Бернс, Л. Божович, І. Кон, Є. Соколова, В. Столін, П. Чамата та інші.

Самооцінка є ключовим компонентом психічної структури особистості та невід'ємним елементом її самосвідомості. Вона не лише регулює загальні особистісні параметри, але й відіграє надзвичайно важливу роль у професійній діяльності.

Проте аспект впливу самооцінки на ефективність професійної діяльності залишається недостатньо вивченим. Саме це стало підґрунтям для нашого

дослідження, оскільки тема є не лише психологічно значущою, а й має практичну цінність. Детальне опрацювання цієї проблематики дозволить застосувати отримані результати в подальшій професійній діяльності як психолога.

Недостатня розробленість зазначених аспектів визначила вибір теми нашого дослідження.

Об'єкт дослідження – професійна діяльність особистості.

Предмет дослідження – вплив самооцінки на успішність професійної діяльності.

Мета дослідження: вивчення зв'язку між рівнем самооцінки та успішністю професійної діяльності.

Завдання дослідження:

1. Провести теоретичний і методологічний аналіз літератури, присвяченої впливу самооцінки на професійну успішність.
2. Визначити групи учасників дослідження, які демонструють високий і низький рівень успішності у професійній діяльності.
3. Проаналізувати, як рівень самооцінки впливає на показники успішності професійної діяльності.
4. Розробити рекомендації для підвищення рівня самооцінки у молоді.

Методи дослідження. Відповідно до поставленої мети та завдань були використані наступні методи: теоретичні методи: аналіз, порівняння, систематизація та узагальнення літературних джерел у галузі філософії, психології та педагогіки; емпіричні методи: цілеспрямоване спостереження, тестування, проведення індивідуальних і групових бесід, аналіз результатів діяльності, а також констатувальний експеримент.

Експериментальна база дослідження. Психодіагностичне дослідження проводилося на базі Кам'янець-Подільського національного університету імені Івана Огієнка серед студентів освітньо-професійної програми

«Психологія». До дослідження було залучено 60 респондентів студентського віку.

Наукова новизна та теоретичне значення роботи полягають у поглибленні знань про вплив самооцінки на успішність професійної діяльності, що сприяє розширенню наукових уявлень у цій галузі.

Практична цінність дослідження полягає в тому, що отримані результати можуть бути застосовані у професійній діяльності практичних психологів, викладачів закладів вищої освіти та кураторів академічних груп для організації виховної роботи зі студентами.

Апробація результатів дослідження. Основні положення кваліфікаційної роботи відображено в публікаціях автора, обговорено на засіданнях кафедри загальної та практичної психології Кам'янець-Подільського національного університету імені Івана Огієнка.

Результати проведеного дослідження доповідалися автором та отримали схвалення на таких міжнародних конференціях: на XVI Міжнародній науково-практичній конференції «Актуальні проблеми психології особистості та міжособистісних взаємин» (Кам'янець-Подільський, 23 квітня 2024 р.); на X Міжнародній науково-практичній конференції «Актуальні проблеми експериментальної психології: досвід та перспективи» (на пошану професора Шинкарюка А.І.) (Кам'янець-Подільський, 29 жовтня 2024 р.).

Публікації. Дрезднел-Ластовська О.В. Самооцінка як чинник професійного зростання. *Актуальні проблеми психології особистості та міжособистісних взаємин* : матеріали XVI міжнародної науково-практичної конференції, 23 квітня 2024 р. / за ред. С.Д. Максименка, Л.А. Онуфрієвої. Кам'янець-Подільський : Видавець Ковальчук О.В., 2024. С.204–206.

Дрезднел-Ластовська О.В. Вплив самооцінки здобувачів вищої освіти на успішність навчання. *Актуальні проблеми експериментальної психології: досвід та перспективи (на пошану професора Шинкарюка А.І.)* : матеріали X Міжнародної науково-практичної конференції, 29 жовтня 2024 р. / за

ред. С.Д. Максименка, Л.А. Онуфрієвої. Кам'янець-Подільський : Видавець Ковальчук О.В., 2023. С.192–195.

Структура та обсяг роботи. Кваліфікаційна робота складається зі вступу, двох розділів, висновків, списку використаних джерел (74 найменування). Робота містить 6 таблиць та 2 рисунки.

ВИСНОВКИ

Під час роботи над теоретичним дослідженням впливу самооцінки на успішність професійної діяльності, було встановлено, що самооцінка значною мірою впливає на досягнення людини в професійній сфері. Аналізуючи різні джерела інформації, ми дійшли висновку, що занижена або надмірно завищена самооцінка негативно позначається на успішності діяльності. Науковці однак не є в цьому твердженні.

У результаті теоретичного аналізу та проведення емпіричного дослідження в межах кваліфікаційної роботи було підтверджено зв'язок самооцінки з рівнем професійної діяльності в юнацькому віці. Основні висновки дослідження такі:

Самооцінка як центральний аспект особистості. Вона суттєво впливає на соціальну адаптацію індивіда, регулює його поведінку та діяльність. Самооцінка не є вродженою якістю; вона формується в процесі життєдіяльності під впливом різних факторів.

Структура самооцінки та її роль у внутрішній мотивації. Самооцінка є основою внутрішньої мотивації та тісно пов'язана з процесами пізнання. Вона включає два основні компоненти: когнітивний, який відображає знання людини про себе; емоційний, що вказує на ставлення до себе та рівень задоволеності собою.

Ці компоненти діють нерозривно. Інформація про себе, отримана в соціальному контексті, завжди супроводжується емоціями, інтенсивність яких залежить від значущості оцінюваного змісту. Когнітивний компонент базується на порівнянні себе з іншими та зіставленні своїх якостей із певними еталонами.

Динаміка формування самооцінки. Самооцінка розвивається протягом усього життя під впливом різних факторів, таких як соціальне оточення, стиль спілкування, досягнення в діяльності. Вона залишається динамічною та

адаптується до змін у житті людини, впливаючи на всі аспекти її життєдіяльності та поведінки.

Таким чином, самооцінка є важливим регулятором діяльності особистості, визначаючи її адаптацію, мотивацію та взаємодію з соціальним середовищем.

Самооцінка виступає важливим регулятором поведінки, впливаючи на взаємини людини з навколишнім світом, рівень вимог до себе, а також на сприйняття успіхів і невдач. Вона визначає ефективність діяльності та сприяє подальшому розвитку особистості.

Рівень самооцінки значно позначається на психологічному стані людини. Для сучасного фахівця гармонійним є адекватно високий рівень самооцінки, що забезпечує узгодженість між особистісними якостями та еталонною моделлю, яку підтримують інші. Така самооцінка дає змогу з упевненістю приймати рішення, діяти відповідально та досягати поставлених цілей. Позитивне уявлення про майбутнє сприяє налагодженню гармонійних відносин із оточенням. Професіонал, який володіє адекватною самооцінкою, може розраховувати на підтримку, довіру й допомогу з боку інших, що полегшує досягнення професійних результатів.

Професійна самооцінка формується на основі особистісних характеристик і життєвого досвіду, що відображаються у її розвитку. Її адекватність визначається через практичну діяльність. На формування самооцінки впливають психологічні особливості індивіда, життєвий шлях, а також взаємини в родині, включаючи тип сім'ї (наприклад, повна чи неповна). Самооцінка розвивається й зазнає змін у міру становлення особистості.

Професійна самооцінка залежить від змісту роботи й отриманих у ній результатів. У досвідчених фахівців вона формується не лише під впливом думки колективу, але й завдяки попередньому професійному досвіду. Високий рівень професійної самооцінки є надійним показником, що дозволяє

прогнозувати досягнення та результати роботи, навіть у випадках, коли оцінка діяльності не залежить від зовнішніх похвал.

Фахівці з низьким рівнем самооцінки часто виявляють схильність до самовиправдання у разі невдач, тоді як ті, хто має високу самооцінку, впевнені у своїй професійній цінності. Завищена самооцінка, у свою чергу, може стати причиною зниження результативності роботи та формування комплексу власної винятковості. Люди з високою самооцінкою схильні робити узагальнені висновки про себе після досягнення успіху, тоді як особи з низьким рівнем самооцінки оцінюють себе через призму невдач.

Висока самооцінка допомагає зосередитися на виконанні завдання, тоді як низька самооцінка змушує людину більше перейматися власними переживаннями, страхом невдач і реакцією оточення. Крім того, низький рівень самооцінки може блокувати пізнавальну активність, необхідну для самопізнання.

У професійній діяльності самооцінка є ключовим механізмом саморегуляції та одним із важливих чинників, що забезпечують ефективність роботи. Дослідження свідчать, що неадекватно завищена самооцінка може знижувати надійність виконання завдань і провокувати конфлікти в колективі, тоді як адекватна самооцінка сприяє успішній професійній діяльності. Професійна самооцінка, як складова загальної самооцінки, полягає в оцінці власних теоретичних і практичних знань, їх відповідності професійним стандартам, а також у розумінні досягнень у порівнянні з іншими.

Серед причин низької самооцінки студентів варто виділити невідповідність між їхнім соціальним статусом і фінансовим становищем, яке відіграє важливу роль у формуванні особистості. Важливим фактором є також оцінка одногрупників, адже саме в студентському віці формуються ключові соціальні взаємини. Самостійно оцінити правильність своїх дій і намірів студентам може бути складно, що ускладнює їхнє прагнення до самовдосконалення. У той час як студенти із завищеною самооцінкою

можуть бути схильні до конфліктів, студенти з низькою самооцінкою нерідко опиняються в ролі жертви, що створює несприятливі умови як у навчальному процесі, так і після його завершення.

Сучасні дослідження свідчать, що низька самооцінка молоді ускладнює досягнення успіху в професійній діяльності. Водночас юнаки з адекватною або високою самооцінкою швидше та ефективніше адаптуються до нових умов. Тому завдання закладів вищої освіти полягає не лише у формуванні професійних компетенцій майбутніх фахівців, але й у забезпеченні підтримки їх психологічного благополуччя. Це потребує злагодженої взаємодії адміністрації, кураторів, психологічної служби, викладачів, а також активної участі батьків і самих студентів. Особлива увага має приділятися мотивації до навчання, створенню сприятливих соціально-психологічних умов для адаптації та формуванню здорової самооцінки студентів. Самооцінка впливає на самоповагу, особистісне і професійне становлення, а також на загальне формування компетентного фахівця.

Для вивчення особливостей самооцінки студентів юнацького віку та її впливу на рівень успішності професійної діяльності було організовано експериментальне дослідження з використанням різних методик. Проведений емпіричний аналіз дозволив перевірити гіпотезу про те, що за умов адекватної або високої самооцінки професійна діяльність буде успішною. Серед учасників дослідження було виділено групи успішних та неуспішних у професійній діяльності студентів, що стало виконанням одного із завдань дослідження.

Аналіз даних, отриманих за допомогою визначених критеріїв, дозволив дійти висновків про стабільність результатів у групі успішних студентів. У цій групі не було виявлено занижених або крайніх завищених оцінок самооцінки. Рівень самооцінки серед учасників цієї групи практично однаковий і переважно відповідає середньому рівню, який граничить із завищеним.

У групі неуспішних студентів спостерігається значно більша варіативність показників. Тут фіксуються як нереалістично низькі, так і нереалістично високі оцінки самооцінки, що не характерно для групи успішних студентів. Ці дані свідчать про хаотичний характер самооцінки в неуспішних студентів порівняно зі стабільними показниками їхніх успішних колег.

Група студентів, які демонструють успішність у професійній діяльності, характеризується адекватним рівнем цільового відхилення за всіма шкалами методики Дембо–Рубінштейна. Це свідчить про добре розвинений механізм цілепокладання, який притаманний цій групі учасників дослідження. У той час, у групі студентів, які не досягають успіху у професійній діяльності, у кожного з учасників спостерігається значно завищений рівень цільового відхилення хоча б за однією зі шкал методики. Така особливість відрізняє цю групу від успішних студентів і вказує на недостатньо розвинений механізм цілепокладання, який перешкоджає ефективній реалізації цілей.

Студенти, які успішні у професійній діяльності, демонструють адекватний рівень домагань, на відміну від тих, чия професійна діяльність є менш успішною. У останньої групи рівень домагань значно завищений, що вказує на інфантильність та неспроможність ставити реалістичні цілі.

На основі результатів дослідження було розроблено психологічні рекомендації для допомоги психологам і кураторам академічних груп у закладах вищої освіти. Вони спрямовані на формування адекватної самооцінки у студентів, розвиток ціннісного ставлення до себе, впевненої поведінки, здатності ставити та реалізовувати особисті цілі, а також сприяння самоактуалізації молоді.

Попри активне вивчення проблеми самооцінки, ця тема все ще потребує глибших досліджень. Подальше вивчення дозволить уточнити та розширити знання про самооцінку як ключовий компонент професійного розвитку. Аналіз самооцінки студентів та соціально-психологічних чинників, які її формують, надає нові можливості для викладачів і кураторів. Це сприяє

розвитку усвідомленості, активності, навчальної успішності та творчого потенціалу молоді.

Поточне дослідження не охоплює всіх аспектів проблеми. Подальші перспективи включають вивчення взаємозв'язку між типом особистості та особливостями професійної самооцінки.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Алексеева А.В. Застосування тренінгових технологій у процесі підвищення професійної конкурентоздатності особистості. *Практична психологія та соціальна робота*. 2011. № 9. С. 34–42.
2. Антоненко Т.Л. Психологічні основи впливу ціннісно-сміислової сфери на професійне становлення майбутнього фахівця. *Педагогіка і психологія*. 2009. № 4. С. 26–36.
3. Балецька Л.М. Психологічні особливості атрибуції успіху у професійному самовизначенні студентів вищих навчальних закладів: дис... канд. психол. наук: 19.00.07. Київ, 2014. 254 с.
4. Балл Г. Інтегративно-особистісний підхід у психології: впорядкування головних понять. *Психологія і суспільство*. 2009. № 4. С. 25–53.
5. Безушко В., Чопик С. Гендерні особливості становлення самооцінки старших підлітків. Тернопільський державний педагогічний університет. Факультет педагогіки та психології. 2020. № 34. С. 214–216.
6. Березовська Л. Самооцінка студентів, що поєднують навчання та роботу. *Вчені записки університету «КРОК»*, 2022, № 3(67), с. 153–160. URL: <https://snku.krok.edu.ua/index.php/vcheni-zapiski-universitetu-krok/article/view/531/561>.
7. Бех І.Д. Теоретико-прикладний сенс компетентнісного підходу в педагогіці. *Педагогіка і психологія: Вісник АПН України*. 2009. № 2. С. 27–33.
8. Бех І.Д. Виховання особистості: у 2 кн. Кн. 1: Особистісно орієнтований підхід: теоретико-технологічні засади: навч.-метод. видання. Київ: Либідь, 2003. 280 с.
9. Бех І.Д. Особистість у просторі духовного розвитку: навчальний посібник. Київ: Академвидав, 2012. 250 с.
10. Бондарчук О.І. Професійна кар'єра керівників шкіл: психологічний аспект *Актуальні проблеми психології* : зб. наук. праць Інституту психології

- ім. Г.С. Костюка АПН України / ред. С.Д. Максименко, Л.М. Карамушка. Київ : Інститут психології ім. Г.С. Костюка АПН України, 2002. Т. 1. Ч. 16. С. 86–89.
11. Боришевський М.Й. Особистість у вимірах самосвідомості. Суми: Еллада, 2012. 608 с.
  12. Булах І.С. Витоки особистісного зростання людини. *Науковий часопис НПУ ім. М.П. Драгоманова. Серія 12. Психологічні науки* : збірник наукових праць. 2017. Вип. 6 (51). С. 53–64.
  13. Булах І.С. Психологія особистісного зростання підлітка : *монографія*. Київ : НПУ імені М. П. Драгоманова, 2003. 340 с.
  14. Ващенко І.В., Завацька Н.Є. Психологічні технології конструктивного самозбереження особистості в епоху суспільних трансформацій. Розвиток особистості в різних умовах соціалізації: колективна монографія /за наук. ред. Л. Калмикової, Г. Хомич. Київ: Слово, 2016. С. 405– 421.
  15. Вікова та педагогічна психологія : навч. посіб. / О.В. Скрипченко, Л.В. Долинська, З.В. Огороднійчук та ін. Вид. 2-ге. Київ : Каравела, 2009. 400 с.
  16. Волобуєв М.І. Самооцінка та ефективність діяльності працівників. *Інвестиції: практика та досвід*. 2019. № 18. С. 27–30. URL: http://www.investplan.com.ua/pdf/18_2019/7.
  17. Глазкова І.Я. Підготовка майбутнього вчителя до організації навчального діалогу в професійній діяльності: автореф. дис. ... канд. пед. наук: 13.00.04. Харків, 2004. 20 с.
  18. Дідух М.М. Проблеми й основні напрями адаптації студентів до умов навчання в закладах вищої освіти. *Юридична психологія*. 2019. № 2 (25). С. 61–69.
  19. Долинська Л.В., Пенькова О.І. Самореалізація особистості як соціально-психологічний феномен. *Науковий часопис Національного педагогічного*

університету імені М.П. Драгоманова Серія 12 : Психологічні науки. Київ, 2016. С. 18–25.

20. Долинська Л.В., Ніколаєнко О.С. Комуникативна саморегуляція майбутнього вчителя. Навчально-методичний посібник. НПУ ім. М.П. Драгоманова, 2002. 88с.
21. Дячук П.В. Дидактичні умови забезпечення процесу формування самооцінки молодшого школяра. *Педагогіка та психологія* : зб. наук.праць Чернівецького нац. ун-ту імені Юрія Федьковича. Чернівці, 2014. С. 55–61.
22. Євсюков О. Індивідуально-психологічні особливості педагогів: вплив на мотивацію інноваційної діяльності. *Новий колегіум*. 2010. № 6. С. 39–44.
23. Завгородня О. В. Проблема особистості з позицій інтегративного підходу. *Практична психологія та соціальна робота*. 2009. № 5. С. 1–7.
24. Злобіна О. Обистість як суб'єкт соціальних змін. Київ : Інститут соціології НАН України, 2004. 400 с.
25. Іщук Н.Ю., Лесовий В.Ю. Проблеми адаптації студентів-першокурсників до навчання у ВНЗ. *Наукові записки Кіровоградського державного педагогічного університету імені Володимира Винниченка*. Серія «Проблеми методики фізико-математичної і технологічної освіти». 2013. Вип. 4 (1). С. 39–43. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/nz_rmfm_2013_4%281%29__11 (дата звернення: 02.02.2023).
26. Каламаж Р.В. Процесуально–змістові аспекти Я–концепції особистості. Збірник наукових праць КПНУ імені Івана Огієнка, Інституту психології ім. Г.С. Костюка НАПН України. *Проблеми сучасної психології*. 2012. Випуск 16. С.421–430.
27. Карамушка Л.М., Філь О.А. Формування конкурентоздатної управлінської команди (на матеріалі діяльності освітніх організацій) : монографія. Київ: ІНКОС, 2007. 264 с.

28. Козак Л.В. Структура та ознаки інноваційної професійної діяльності викладача вищого навчального закладу. *Педагогічний процес: теорія і практика*: збірник наук. праць. 2012. Вип. 2. С. 50–60.
29. Котлова Л.О., Тичина І.М., Шикирава Н.М. Статеві відмінності самооцінки та мотивації навчання студен-тів. *Габітус*. 2022. Випуск 34. С. 47–51. URL: <http://eprints.zu.edu.ua/33851/1/7>.
30. Лапшова Н.С. Теоретичні засади дослідження соціального статусу особистості. *Теоретичні і прикладні проблеми психології*: зб. наук. праць Східноукраїнського національного університету імені Володимира Даля. Сєверодонецьк : Вид-во СНУ ім. В. Даля, 2015. №1 (36). С. 235–243.
31. Ліпковська Ю. Формування адекватної самооцінки у школярів. *Психологічні виміри культури, економіки, управління*: науковий журнал ІХ., 2016. С. 61–69.
32. Ложкін Г.В., Воляннюк Н.Ю., Солтик О.О. Психологія праці : навч. посіб. для студ. ВНЗ. Хмельницький : ХНУ, 2013. 191 с.
33. Мамон О.В. Формування адекватної самооцінки студентів у процесі колективної роботи з Інтернет-ресурсами. *Педагогічний дискурс*. 2012. Вип. 12. С. 208–213. Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Opeddysk_2012_12_48.
34. Максименко С.Д. Генеза здійснення особистості : наукова монографія. Київ : В-во «КММ», 2006. 255 с.
35. Максименко С.Д. Психологічні механізми становлення особистості: експериментально-генетичний метод. *Наукові записки Інституту психології ім. Г.С. Костюка АПН України* / За ред. С.Д. Максименка. Київ : Ніка-Центр, 2010. Вип. 38. С. 18–34.
36. Мартинюк І. Психологічні особливості студентського віку. *Психологія стресостійкості студентської молоді* / за заг. ред. В. Шмаргуна. Київ : Видав. центр НУБіП України. 2018. С. 55–65. URL: http://dglib.nubip.edu.ua/bitstream/123456789/5810/1/Martinjuk_kolektivna_monograf%D1%96ja.

37. Музика О.Л., Загорська О.Л. Самооцінка і розвиток творчих здібностей. Житомир, 2007. 168 с.
38. Мостова І., Кушніренко К. (2022). Дослідження самооцінки особистості підлітків. *Вісник Національного університету оборони України. Питання психології*, № 4 (68), 2022. С. 108–112. <http://visnyk.nuou.org.ua/article/view/261225/259002>
39. Мурована Н.М. До проблеми професійного саморозвитку вчителів: основні теоретичні підходи. *Педагогічна освіта: теорія і практика. Педагогіка. Психологія* : зб. наук. пр. 2011. № 15. С. 47–51.
40. Невідома Я.Г. Особливості соціалізації у юнацькому віці. *Збірник наукових праць КПНУ імені Івана Огієнка, Інституту психології ім. Г.С.Костюка НАПН України. Проблеми сучасної психології*. 2012. Випуск 17. С. 337–346
41. Овсянецька Л.П. До проблеми психологічної сутності домагань особистості. *Філософія, соціологія, психологія*. Івано-Франківськ: Прикарпатський ун-т ім. В. Стефаніка, 2000. Вип. 3. №1. С. 55–62.
42. Онуфрієва Л.А. Дослідження психологічних детермінант розвитку професійної самосвідомості та особистісної зрілості майбутніх фахівців соціономічних професій. *Науковий вісник Миколаївського державного університету імені В.О. Сухомлинського: збірник наукових праць / за ред. С.Д. Максименка, Н.О. Євдокимової*. Т. 2. Вип. 10 (91). Серія «Психологічні науки». Миколаїв: МНУ імені В.О. Сухомлинського, 2013. С. 227–233.
43. Онуфрієва Л.А. Самооцінка як складова Я-концепції особистості майбутніх фахівців соціономічних професій. *Проблеми сучасної психології* : збірник наукових праць Кам'янець-Подільського національного університету імені Івана Огієнка, Інституту психології імені Г.С. Костюка НАПН України / за ред. С.Д. Максименка, Л.А. Онуфрієвої. Вип. 22. Кам'янець-Подільський: Аксіома, 2013. С. 396–412.

44. Павелків Р.В., Безлюдна В.І., Корчакова Н.В. Просоціальний розвиток особистості : монографія. Рівне : РДГУ, 2013. 380 с.
45. Панок В.Г. Основні напрями професійного становлення особистості практичного психолога у вищій школі. *Практична психологія та соціальна робота*. 2003. № 4. С. 14–16.
46. Пасічник Н.С., Сидоренко Ю.В. Особливості формування самооцінки в умовах соціально-психологічної адаптації студентів-першокурсників. *Габітус*. 2020. Випуск 19. С. 181–184 URL: <http://habitus.od.ua/journals/2020/19-2020/33.pdf>.
47. Папітченко Л. Теоретичний аналіз проблеми значущості самооцінки в структурі гідності особистості. *Науковий часопис НПУ імені М.П.Драгоманова*, Серія 12. Психологічні науки, Вип.12 (57), 2020. С.79–89. <https://sj.npu.edu.ua/index.php/pn/article/view/1025/855>.
48. Пов'якель Н.І. Професіогенез саморегуляції професійного мислення в системі фахової підготовки практичних психологів: монографія. Київ : НПУ імені М.П. Драгоманова, 2003. 295 с.
49. Петренко Т.В. Повага і самоповага – визначальні риси особистості майбутнього соціального працівника. *Теоретико-методичні проблеми виховання дітей та учнівської молоді*. 2015. Вип. 19 (2). С. 110–119.
50. Петрученя Г.Г. Студентська молодь другої половини ХХ – початку ХХІ ст. у фокусі історично-педагогічного дослідження: конкретизація поняття. *Педагогіка формування творчої особистості у вищій і загальноосвітній школах* : зб. наук. пр. Класичного приватного університету. Запоріжжя, 2013. Вип. 28. С. 30–34.
51. Пирлик М.А. Структурно-динамічна модель самооцінки. *Вісник Національної академії Державної прикордонної служби України*. 2013. Вип. 5. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Vnadps_2013_5_44.
52. Просандеева Л.Є. Психолого-педагогічні умови становлення автономності особистості. *Актуальні проблеми психології*. 2015. Т. 7, Вип.38. С. 396–407.

53. Професійна мобільність майбутніх фахівців: навчально-методичний посібник. Одеса: СМІЛ, 2004. 120 с.
54. Психологія особистості : словник-довідник / [за ред. П.П. Горностая, Т.М. Титаренко]. Київ : Рута, 2001. 320 с.
55. Рогачова Т. Психологічні проблеми студентів на першому році навчання у ВНЗ: причини виникнення та можливості подолання. *Психологія і особистість*. 2016. № 2 (10). Ч. 2 С. 228–235.
56. Савчин М.В. Психологія відповідальної поведінки: монографія. Івано Франківськ: Місто НВ. 2008. 280 с.
57. Семиченко В.А. «Я» в структурі професійно надійної особистості. *Наука і освіта*. 2009. № 3. С. 30–33.
58. Сергєєнкова О.П. Професійна ідентичність в практиці професійної підготовки особистості. *Педагогічна освіта: теорія і практика. Педагогіка. Психологія* : зб. наук. пр. 2012. № 18. С. 82– 86.
59. Скориніна-Погребна О.В. Студентська молодь як потенційна економічна еліта суспільства. *Український соціум : науковий журнал*. Київ, 2010. № 1 208 (32). С. 83–91.
60. Слободянюк А.О., Гречановська О.В. Самооцінка та її вплив на професійне майбутнє випускників ВНЗ. *Матеріали XVII науково-технічної конференції підрозділів ВНТУ*. Вінниця, 14–23 березня 2018 р. URL: <https://conferences.vntu.edu.ua/index.php/allhum/allhu2018/paper/view/4175./34>.
61. Смітанка В. Психологічний аналіз самооцінки у наукових дослідженнях зарубіжних та вітчизняних вче-них. *Наука. Освіта. Молодь : збірник наукових праць Уманського державного педагогічного університету*. 2016. Ч. 2. С. 168–170. URL: https://library.udpu.edu.ua/library_files/stud_konferenzia/2016_2/62.
62. Співак Л.М. Вікова динаміка національної самореалізації особистості в юності. *Збірник наукових праць К-ПНУ імені Івана Огієнка, Інституту*

психології імені Г. С. Костюка НАПН України. Кам'янець-Подільський, 2015. С. 546–557.

63. Співак Л.М. Особливості становлення самооцінки власного національного «Я» у студентської молоді. *Психологія: реальність і перспективи*. 2018. Випуск 11. С. 134–139.
64. Татенко В. *Методологія суб'єктно-вчинкового підходу: соціально-психологічний вимір* : монографія. Київ : Міленіум, 2017. 184 с.
65. Титаренко Т.М. *Сучасна психологія особистості* : 2-е вид. Київ : Каравела, 2013. 372 с.
66. Терлецька Л.Г. *Психологічні механізми процесу самоаналізу*: монографія. Київ : ВПЦ «Київський університет», 2006. 239 с.
67. Траверсе Т.М. *Психологія викладацької роботи*. Київ : Науковий світ, 2009. 269 с.
68. Фудорова О.М. Теорії соціального статусу: пізнавальні можливості і дослідницькі стратегії. *Вісник Харківського національного університету ім. В.Н. Каразіна*. 2009. №24. С. 110–116.
69. Царенко О.В. Створення сприятливого психологічного клімату в учнівському колективі. *Таврійський вісник освіти*. 2015. № 3(51). С. 271–276.
70. Цокур Р.М. *Формування потенціалу професійного саморозвитку в майбутніх викладачів вищої школи у процесі магістерської підготовки* : автореф. дис... канд. пед. наук : 13.00.04. Одеса, 2004. 21 с.
71. Чайкіна С.В. Особливості формування самооцінки молодших школярів. *Теоретичні і прикладні проблеми психології*. № 2(31). 2013. С. 223–230.
72. Чебикін О.Я. Про методику діагностування емоційної зрілості особистості. *Наука і освіта*. 2001. № 2. С. 84–87.
73. Шинкарук В.І., Табачковський В.Г., Шалашенко Г.І., Андрос Г.І., Ковадло Г.П. *Методологічні засади філософських учень про людину. Філософська антропологія: екзистенціальні проблеми*. Київ : Педагогічна думка, 2000. С. 8–49.

74. Ямницький В. Професійний розвиток особистості в контексті психології життєтворчості. *Освіта регіону*. 2010. № 1. С. 94–96.